

НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені М.П.ДРАГОМАНОВА

КОНДРАТЕНКО ГАННА ГРИГОРІВНА

УДК 378.637.016.036:784.9

**ФОРМУВАННЯ ТВОРЧОЇ АКТИВНОСТІ СТУДЕНТІВ ПЕДАГОГІЧНОГО
КОЛЕДЖУ В ПРОЦЕСІ
МУЗИЧНО-СЦЕНІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ**

13.00.02 – теорія та методика музичного навчання

Автореферат
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата педагогічних наук

Київ – 2007

Дисертацією є рукопис

Роботу виконано у Національному педагогічному університеті імені М.П.Драгоманова, Міністерство освіти і науки України.

Науковий керівник: кандидат педагогічних наук, професор,
заслужений діяч мистецтв України
Болгарський Анатолій Георгійович,
заступник проректора-директора
Інституту мистецтв
Національного педагогічного університету
імені М.П.Драгоманова

Офіційні опоненти: доктор мистецтвознавства, професор
Шульгіна Валерія Дмитрівна,
Державна академія керівних кадрів культури і
мистецтв, завідувач кафедри музикології;

кандидат педагогічних наук, доцент
Моїсєєва Маргарита Аркадіївна,
Житомирський державний університет
імені Івана Франка,
доцент кафедри музики з методикою викладання

Захист відбудеться “ 14 ” листопада 2007р. о 16-30 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради К 26.053.08 у Національному педагогічному університеті імені М.П.Драгоманова, 01601, м. Київ, вул. Пирогова, 9.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Національного педагогічного університету імені М.П.Драгоманова, 01601, м. Київ, вул. Пирогова, 9.

Автореферат розісланий “ _____ ” _____ 2007 р.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради

А.В.Козир

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність дослідження. Розвиток творчої активності особистості є одним із найактуальніших завдань сучасного суспільства, яке перебуває на етапі глобальних перетворень в системі освіти України, інтеграції у світовий освітній простір. Відповідно до європейських вимог та вітчизняних державних документів (Державна національна програма “Освіта” (Україна ХХІ століття), Національна доктрина розвитку освіти України, Закон України “Про освіту”, “Про вищу освіту”, Концепція національного виховання) потребують оптимізації завдання та педагогічні механізми творчого розвитку студентської молоді, здатної до професійного самовдосконалення та самореалізації. Відповідно до цього виникає необхідність внесення кардинальних змін до змісту, форм і методів навчально-виховної роботи з молоддю, зокрема студентів педагогічних коледжів, де реалізується креативний підхід до розвитку особистості, формування активно-перетворюючої позиції, творчого потенціалу. Актуальною є проблема підготовки творчих учителів музики, які в умовах динамічних подій ХХІ століття будуть здійснювати естетичне і художнє виховання підростаючого покоління, виявляти творчі можливості своїх вихованців.

У процесі підготовки педагогічних кадрів інноваційного типу значний інтерес викликає музично-сценічна діяльність, яка в системі підготовки майбутнього вчителя не просто готує музиканта-виконавця, а є результатом виявлення творчої активності та обдарованості кожного студента в умовах публічного виступу. В навчально-виховній роботі студентів-музикантів у педагогічному коледжі музично-сценічна діяльність є важливим засобом удосконалення музичної підготовки, а не лише формою художньої самодіяльності, як в інших навчальних закладах.

Аналіз наукової літератури з теми дослідження дає змогу стверджувати, що проблема формування творчої активності розглядалася у вітчизняних та зарубіжних дослідженнях з позиції професійної підготовки майбутнього педагога в університетах та інститутах. Це сприяло накопиченню певного позитивного досвіду у розробці основних теоретичних положень з цієї проблеми. Так, філософський аспект творчості розглянули у своїх працях В.Біблер, Ю.Бородай, М.Данилов, К.Кедров, П.Копщин, О.Коршунов та ін. Психологічні основи цієї проблеми викладені в працях Д.Богоявленської, Л.Виготського, В.Давидова, Д.Ельконіна, О.Леонтєва, А.Лука, Я.Пономарьова, С.Рубінштейна та ін. Педагогічний аспект проблеми формування і розвитку творчої активності розглядається в працях В.Андрєєва, Д.Вількєєва, М.Данилова, Н.Кичук, М.Махмутова, І.Огороднікова, Н.Половнікової, І.Родак, С.Сисоевої, М.Скаткіна, Т.Шамової, Г.Щукіної та ін.

У науковій літературі, де розглядаються вимоги до підготовки майбутніх учителів музики, висвітлюються різні позиції щодо професійно значущих творчих якостей вчителя, його фахової підготовки (Л.Арчажникова, Н.Біла, А.Болгарський, Б.Брилін, Р.Джердималієва, С.Мельничук, О.Олексюк, Г.Падалка, О.Ростовський, О.Рудницька, Т.Стратан, Л.Хлебнікова, В.Шульгіна, О.Щолокова та ін.)

Праці видатних діячів театрального мистецтва розкривають природу музично-сценічної діяльності (Д.Антонович, О.Курбас, В.Мейерхольд, В.Немирович-Данченко, К.Станіславський, Г.Товстоногов).

Різноманітні аспекти використання театралізованої діяльності як засобу удосконалення творчих здібностей вчителя висвітлено у наукових дослідженнях В.Абрамян, Т.Борисової, З.Гіптерс, І.Зайцевої, Н.Іванової, Л.Пелех, Г.Переухенко, О.Хижної та ін.

Разом з тим, позитивно оцінюючи здобутки вищезазначених науковців, слід зауважити, що проблема формування творчої активності майбутніх учителів музики поки залишається висвітленою частково, існуючі роботи в даній галузі розкривають лише деякі шляхи вдосконалення підготовки студентів педагогічних училищ, однак бракує системних досліджень в наукових працях з проблеми підготовки майбутнього вчителя музики як творчого спеціаліста, в яких би вивчалися специфічні прояви творчої активності в умовах музично-сценічної діяльності в педагогічних навчальних закладах I – II рівнів акредитації. У сучасній теорії та методиці музичного навчання існують певні прогалини щодо використання системи музично-сценічних форм роботи у формуванні творчої активності студентів-музикантів.

Соціальна зумовленість актуальності проблеми, її недостатня теоретична і методична розробленість, а також практична потреба творчого розвитку майбутнього вчителя музики дали підстави для визначення теми дослідження: *“Формування творчої активності студентів педагогічного коледжу в процесі музично-сценічної діяльності”*.

Зв’язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційне дослідження виконано відповідно до плану наукових досліджень кафедри методики музичного виховання, співів та хорового диригування Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова і складає частину наукового напрямку “Зміст, форми і методи фахової підготовки вчителів музики”. Тему дисертаційного дослідження затверджено Вченою радою Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова (протокол № 9 від 26.05.2005 р.) та узгоджено в Раді з координації наукових досліджень у галузі педагогіки і психології в Україні (протокол № 10 від 20.12.2005 р.).

Об’єкт дослідження – процес фахової підготовки студентів музично-педагогічного відділення педагогічного коледжу.

Предмет дослідження - методика формування творчої активності студентів педагогічного коледжу в процесі музично-сценічної діяльності.

Мета дослідження – теоретично обґрунтувати та експериментально перевірити методику формування творчої активності студентів педагогічного коледжу в процесі музично-сценічної діяльності.

Концептуальні ідеї дослідження. Формування творчої активності студентів педагогічного коледжу в процесі музично-сценічної діяльності має значний педагогічний потенціал, спрямований на удосконалення особистості, її професійної майстерності. Мистецтво музично-сценічної діяльності взаємопов’язане з мистецтвом педагогічної дії. Тому розробка і впровадження відповідної методики формування творчої активності в процесі музично-сценічної діяльності сприятиме оволодінню студентами основами фахової майстерності, самореалізації творчого потенціалу та саморозвитку особистості, сприятиме удосконаленню системи музичного виховання загалом.

Гіпотеза дослідження – ефективність формування творчої активності студентів педагогічного коледжу в процесі музично-сценічної діяльності підвищується за умови розробки і впровадження в практику відповідної методики, що містить: систематичне використання комплексу творчих завдань в усіх видах музичної діяльності; стимулювання самостійної творчості в музично-сценічних формах; розвиток здатності до рефлексії власної творчої діяльності та її наслідків.

Відповідно до поставленої мети та гіпотези були визначені **завдання дослідження**:

- проаналізувати стан дослідженості проблеми в теоретичних розробках і педагогічній практиці з подальшим узагальненням;
- уточнити сутність поняття “творча активність”, виявити її структурні компоненти з огляду на специфіку діяльності вчителя музики;
- з’ясувати зміст музично-сценічної діяльності студентів педагогічного коледжу;
- визначити критерії та виявити рівні творчої активності студентів педагогічного коледжу;
- визначити зміст, методи та послідовність формування творчої активності студентів у процесі музично-сценічної діяльності;
- експериментально перевірити доцільність застосування розробленої методики формування творчої активності студентів педагогічного коледжу в процесі музично-сценічної діяльності;
- розробити методичні рекомендації щодо проведення музично-сценічних заходів у педагогічному коледжі.

Методологічну та теоретичну основу дослідження становлять: концепції філософів минулого щодо витоків творчості (Арістотель, Демокрит, Платон, Фома Аквінський); положення сучасних філософів про сутність творчої діяльності особистості (А.Бергсон, М.Бердяєв, Д.Гілфорд, П.Енгельмейер, О.Шумілін); концептуальні положення щодо психологічної основи творчої обдарованості (О.Матюшкін, В.Моляко, Б.Теплов, Я.Пономарьов) та активності (А.Маслоу, В.Мясіщев, С.Рубінштейн); ідеї сучасних дослідників про впровадження елементів театральної педагогіки у процес підготовки майбутнього вчителя (К.Арбузов, О.Бондаренко, І.Зязюн, Н.Миропольська); положення музичної педагогіки про значення і шляхи розвитку творчих здібностей майбутніх учителів музики (Л.Арчажнікова, Г.Падалка, О.Рудницька та ін.); дослідження цілісної фахової підготовки майбутніх педагогів-музикантів (А.Болгарський, Л.Масол, О.Ростовський, О.Щолокова та ін.); праці видатних діячів театального мистецтва, в яких розкривається природа музично-сценічної діяльності (Д.Антонович, О.Курбас, В.Немирович-Данченко, К.Станіславський, Г.Товстоногов), державні документи про стратегію розвитку освіти в Україні (Закон України “Про освіту”, Державна національна програма “Освіта” (“Україна ХХІ століття”), Концепція національного виховання).

Для досягнення мети, розв’язання поставлених завдань та перевірки гіпотези було використано комплекс наукових теоретичних та емпіричних **методів**.

Теоретичні: теоретичний аналіз літератури з проблеми дослідження з філософії, психології, педагогіки, методики музичного виховання; вивчення і аналіз навчального плану спеціальності 6.010100 “Педагогіка і методика середньої освіти.

Музика”»; теоретичне моделювання. Дані методи використані для розробки структурної моделі та методики формування творчої активності студентів педагогічного коледжу в процесі музично-сценічної діяльності.

Емпіричні: анкетування, інтерв'ю та бесіди зі студентами й викладачами педагогічного коледжу; педагогічне спостереження за діяльністю студентів як у процесі навчання, так і в позаурочний час; педагогічне спостереження за процесом формування творчої активності студентів педагогічного коледжу в процесі музично-сценічної діяльності; педагогічний експеримент, що включає констатувальний та формувальний етапи, контрольну перевірку отриманих результатів; статистичні методи обробки отриманих даних. Дані методи дозволили визначити вихідний стан сформованості творчої активності студентів в процесі музично-сценічної діяльності, перевірити ефективність розробленої методики та достовірність отриманих експериментальних даних.

Організація дослідження. Дослідження проводилося у три етапи протягом 1995–2006 років.

На першому етапі (1995 – 1997 рр.) проаналізовано наукову літературу з даної теми; здійснено теоретичне осмислення обраної проблематики, обґрунтовано актуальність, визначено теоретичні та методичні засади дослідження, його об'єкт, предмет, мету, гіпотезу та основні завдання дослідницької роботи. Уточнено зміст поняття, систематизовано концепції формування творчої активності студентів.

На другому етапі (1998 - 2000 рр.) було розроблено та теоретично обґрунтовано методику формування творчої активності студентів у процесі музично-сценічної діяльності; проводився констатувальний експеримент з метою визначення критеріїв та рівнів творчої активності студентів.

На третьому етапі (2001 – 2006 рр.) проведено формувальний експеримент, апробовано, систематизовано й проаналізовано результати експериментальної роботи, впроваджено результати дослідження в педагогічну практику навчальних закладів. Проаналізовано й узагальнено матеріали формувального експерименту, сформульовано висновки та оформлено текст дисертації.

Експериментальна база дослідження. Дослідно-експериментальна робота проводилася на базі Київського педагогічного коледжу імені К.Д.Ушинського, Білгород-Дністровського училища Південно-українського державного педагогічного університету імені К.Д.Ушинського, педагогічного коледжу Чернівецького національного університету імені Ю.Федьковича, Бердичівського педагогічного коледжу. Експериментальним дослідженням було охоплено 354 студенти та 59 викладачів.

Наукова новизна дослідження. *Вперше* розроблено та апробовано методику формування творчої активності студентів педагогічного коледжу в процесі музично-сценічної діяльності, її зміст та методи стимулювання; теоретично обґрунтовано структурну модель формування творчої активності студентів педагогічного коледжу в процесі музично-сценічної діяльності. *Уточнено* поняття “творча активність”, виявлено її структурні компоненти з огляду на специфіку діяльності вчителя музики та музично-сценічної діяльності; розроблено критерії, показники, на основі яких визначено рівні сформованості творчої активності

студентів. *Подальшого розвитку* набули питання щодо вдосконалення форм і методів музично-сценічної діяльності студентів.

Теоретичне значення дослідження полягає в уточненні та збагаченні педагогічних позицій щодо методики формування творчої активності студентів педагогічного коледжу в процесі музично-сценічної діяльності.

Практичне значення дослідження полягає у можливості впровадження у вищі заклади педагогічної освіти методики формування творчої активності в процесі музично-сценічної діяльності, у розробці спецкурсу “Основи музично-сценічної діяльності” з метою формування і розвитку творчої активності студентів, методичних рекомендацій щодо проведення музично-сценічних заходів у педагогічному коледжі. Матеріали дослідження можуть бути використані у практичній роботі викладачів педагогічних коледжів, зокрема у сфері урізноманітнення наявних методик формування творчої активності студентів.

Вірогідність результатів дослідження забезпечується методологічною обґрунтованістю вихідних положень; використанням комплексу методів, адекватних поставленим завданням; об’єктивністю критеріїв та показників дослідження; результатами якісного та кількісного аналізу науково-експериментальних даних й ефективністю впровадження їх у практику.

Апробація та впровадження результатів дослідження. Основні положення і результати дослідження доповідалися та обговорювалися на Всеукраїнських науково-практичних конференціях: “Психолого-педагогічні проблеми підготовки кадрів у системі ступеневої освіти” (м. Київ, 1999 р.), “Професійна підготовка майбутнього вчителя” (м. Ніжин, 2003 р.), “Актуальні проблеми музичної освіти в Україні” (м. Ніжин, 2005 р.), на науково-практичній конференції дошкільних працівників м. Києва “Розвиток творчих здібностей дітей дошкільного віку” (м. Київ, 1998 р.), на засіданнях циклової комісії музичного виховання Київського педагогічного коледжу імені К.Д.Ушинського.

Теоретичні положення та практичні результати дослідження впроваджено у навчально-виховну роботу музично-педагогічних відділень Київського педагогічного коледжу імені К.Д.Ушинського (довідка № 303-а від 01.12.2006 р.), Білгород-Дністровського училища Південно-українського державного педагогічного університету імені К.Д.Ушинського (довідка № 367 від 14.12.2005 р.), педагогічного коледжу Чернівецького національного університету імені Ю.Федьковича (довідка № 170 від 28.11.2005 р.), Бердичівського педагогічного коледжу (довідка № 279 від 29.11.2006 р.).

Публікації. Основні результати дослідження опубліковано у 7 публікаціях, серед них 3 - у наукових фахових виданнях.

Структура дисертації. Робота складається зі вступу, двох розділів, висновків до кожного розділу, загальних висновків, списку використаних джерел з 205 найменувань, з них 3 - іноземними мовами. Повний обсяг дисертації становить 235 сторінок. Основний текст викладено на 174 сторінках. Робота містить 20 таблиць, 1 рисунок і 5 гістограм. Доповненням є 11 додатків на 40 сторінках.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У вступі обгрунтовано актуальність теми дослідження, визначено об'єкт, предмет, мету та завдання дослідження, сформульовано гіпотезу, окреслено методичні та теоретичні засади, розкрито методи дисертаційного дослідження, висвітлено наукову новизну, теоретичне та практичне значення, відображено результати апробації та впровадження здобутих результатів у педагогічну практику.

У першому розділі - **“Теоретичні основи формування творчої активності студентів педагогічного коледжу в процесі музично-сценічної діяльності”** - проаналізовано філософську, психолого-педагогічну, методичну літературу з проблеми дослідження; виявлено особливості творчої активності студентів у музично-педагогічній діяльності. З урахуванням цього уточнено визначення поняття “творча активність” відносно специфіки музично-сценічної діяльності, виявлено її компоненти та критерії. Визначено особливості музично-сценічної діяльності студентів, розроблено класифікацію її форм. Проаналізовано специфіку фахової підготовки студентів до музично-сценічної діяльності.

Аналіз теоретичних засад формування творчої активності студентів педагогічного коледжу в процесі музично-сценічної діяльності засвідчив, що багатоаспектність поняття, що вивчається, стало причиною виникнення різноманітних трактувань творчої активності. Більшість авторів (Н.Біла, Т.Волобуєва, С.Діденко, Г.Костюшко, Е.Сет, Ж.Сокольська, Е.Чугунова та ін.) визначають її як цілісну якість особистості, що складається з комплексу емоційних, інтелектуальних, вольових компонентів та проявляється у творчій діяльності. Ряд дослідників (І.Гадалова, І.Кишинець, О.Киричук, Л.Лапіна, А.Петров) розглядають творчу активність у контексті соціальної активності, в якості її підсистеми. В дослідженнях В.Лозової, Р.Нізамова, Е.Карпової, В.Смагіна творча активність ідентифікується з поняттям “пізнавальна активність” або вважається її складовою частиною, найвищим виявом.

Загальнонауковий аналіз дає змогу вважати творчу активність однією з важливих ланок творчої діяльності, що здійснюється в ній та виражає прагнення і готовність особистості свідомо, добровільно виконувати ініціативні дії. Творча активність характеризується самостійністю, ініціативністю, творчим мисленням, новизною результату, оригінальністю, включає в себе потенційну та реалізовану активність. Виявлення творчої активності особистості може бути ситуативним (в певних умовах, ситуаціях) або інтегральним (постійне виявлення в різних видах діяльності).

У результаті вивчення науково-педагогічних праць визначена поетапність виявлення творчої активності, коли творча особистість проявляє інтерес, ініціативу, самостійність у виборі мети, у постановці музично-творчих завдань, у з'ясуванні засобів, характеру діяльності (новизна, оригінальність), її оптимізації (скорочення кількості дій, затраченого часу, сил), що супроводжується позитивним емоційним забарвленням, натхненням.

Творчу активність відповідно до специфіки музично-педагогічної підготовки студентів ми розглядаємо як *інтегровану якість особистості, що виражається в її*

прагненні та здатності до створення нового в різних галузях музично-виховної діяльності.

У розділі проаналізовано функціонально-процесуальний аспект формування творчої активності. Він охоплює такі функції, які являють собою її організаційну структуру – діагностична, цільова, організаційно-координаційна, діяльнісна, аналітично-рефлексійна, корекційно-контролююча, прогностична.

У результаті аналізу наукової літератури з'ясовано, що значні можливості для реалізації творчого потенціалу студентів педагогічного коледжу має музично-сценічна діяльність. Ми розглядаємо її як *різновид синтезованої музичної діяльності, що інтегрує в собі різні види мистецтва в умовах сценічного публічного виступу*. Ця діяльність може здійснюватися в двох формах: музично-виконавській та театралізованій. У музично-виконавській формі поєднуються вокальна, інструментальна, вокально-інструментальна, хорова діяльність студентів, як правило, без наявності театральної атрибутики в рамках традиційних концертів і конкурсів. Театралізована форма поєднує в собі музично-виконавську (інтерпретація музичних творів), словесну (літературно-поетичну), акторську, режисерську, хореографічну діяльність у межах музичних вистав, капусників, музично-розважальних програм, літературно-музичних композицій, фестивалів тощо. Важливими засобами цієї форми є театральна атрибутика, основи акторської та режисерської майстерності, закони драматичної дії музичних вистав.

У процесі дослідження встановлено, що жоден з навчальних предметів у педагогічному коледжі цілеспрямовано не передбачає підготовку майбутнього вчителя музики до проведення музично-сценічної діяльності в закладах освіти, обмежуючись постановкою завдань художнього виконання музичних творів у кожному предметі спеціального музичного циклу та перевіркою їх виконання в процесі традиційних академконцертів. Участь студентів у різноманітних формах музично-сценічної діяльності частіше спостерігається в позанавчальний час. Саме там студенти набувають основних знань, умінь та навичок відповідної діяльності. Тим більш важливим є вирішення питань залучення студентів до різних форм музично-сценічної діяльності, сприятливих для самореалізації творчого потенціалу.

Класифікація та визначення специфіки основних музично-сценічних форм дають підставу для висновку про ефективність театралізованих форм самостійної творчості в процесі формування творчої активності, таких як музичні вистави, капусники, музично-розважальні програми, КВК та їх модифікації (шоу-програми, музичні презентації, марафони, калейдоскопи, ревію) тощо. Максимальне використання активного музикування учасників цих заходів, творча інтерпретація музичних творів у поєднанні з акторською майстерністю, синтез діяльності актора і музиканта сприяють розвитку творчої активності майбутнього вчителя, надають основи сценічної майстерності, готують до майбутньої професійної діяльності в організації позакласної роботи, що у свою чергу удосконалює систему музичного виховання школярів.

На основі уточнених вище трактувань творчої активності й музично-сценічної діяльності ми визначаємо творчу активність студентів у процесі музично-сценічної діяльності як *інтегровану якість особистості, що виражається в її здатності до самореалізації в якості музичного виконавця, актора або режисера в умовах*

підготовки та сценічного публічного виступу з метою створення нових музично-сценічних заходів.

У контексті вивчення специфіки фахової підготовки студентів було розроблено структурну модель формування творчої активності в процесі музично-сценічної діяльності. За основу ми взяли ідеї щодо творчої обдарованості В.Моляко та В.Паламарчук. Дана модель включає в себе мету (формування творчої активності в процесі музично-сценічної діяльності), функції (діагностичну, цільову, організаційно-координаційну, діяльнісну, аналітично-рефлексійну, корекційно-контролюючу, прогностичну), компоненти (мотиваційний, евристичний, діяльнісно-вольовий), методи (стимулювання самостійної творчості в музично-сценічних формах, використання комплексу творчих завдань в усіх видах музичної діяльності активізація рефлексивного усвідомлення власної творчої діяльності та її результатів, впровадження спецкурсу “Основи музично-сценічної діяльності”), етапи (мотиваційно-організаційний, творчо-пізнавальний, творчо-практичний), форми (концерт, конкурс, музична вистава, музично-розважальна програма, капусник та їх модифікації), засоби (наочні, аудіо, відео та комп’ютерна техніка, класичні музичні та сучасні електроінструменти, звукопідсилююча апаратура) формування творчої активності в процесі музично-сценічної діяльності.

На основі опрацювання наукових джерел та власних спостережень було визначено компоненти поняття творча активність, а саме: мотиваційний, евристичний та діяльнісно-вольовий.

Так, *мотиваційний компонент* забезпечує напрямок майбутньої творчої діяльності та емоційне забарвлення цього процесу. Це потреба у творчій самореалізації, в набутті знань та їх інтерпретації, інтерес до творчої музично-сценічної діяльності, бажання реалізувати свої творчі здібності, задоволення від процесу творчої діяльності.

Евристичний компонент у структурі творчої активності відіграє вирішальну роль і включає в себе творче мислення, його пошуково-перетворюючий характер, інтелектуальну творчу ініціативу – самостійний пошук і діяльність за межами заданого. Найвищим результатом роботи творчого мислення є створення власних музичних творів.

Діяльнісно-вольовий компонент у структурі творчої активності студентів визначає їх цілеспрямованість, ініціативність, самостійність, наполегливість, вольове бажання творити, загальну активність.

На основі узагальнення результатів вивчення специфіки фахової підготовки студентів до музично-сценічної діяльності, ми констатували необхідність розробки та впровадження методики формування творчої активності студентів у процесі музично-сценічної діяльності.

У другому розділі “Педагогічне керівництво формуванням творчої активності студентів педагогічного коледжу в процесі музично-сценічної діяльності” – наведено результати діагностики формування творчої активності в процесі музично-сценічної діяльності, розроблено критерії та показники, за допомогою яких визначено рівні сформованості досліджуваного феномену,

представлено методику та аналіз результатів констатувального і формувального експериментів, розглянуто динаміку формування творчої активності.

Метою констатувального експерименту було з'ясування у студентів рівнів сформованості творчої активності. Відповідно до структурних компонентів виявлена система критеріїв, які відображають специфічність музично-творчих проявів, а саме:

- *мотиваційний*, що виражає спрямованість особистості на музично-сценічну діяльність та відображається у визначенні творчих потреб та інтересу до музично-сценічної діяльності, у бажанні брати участь у музично-сценічній діяльності, реалізуючи свої творчі здібності, в задоволенні від процесу творчої діяльності.

- *евристичний*, що визначається ступенем інтелектуально-творчої ініціативи та креативності та відображається в ініціативності у набутті знань, умінь, навичок, висуванні ідей, в ініціативності та здатності до висування плану та оригінальних варіантів вирішення завдань, до інтерпретації музичних творів, у ініціативності та здатності до створення оригінальних продуктів творчої музичної та музично-сценічної діяльності;

- *діяльнісно-вольовий*, що характеризується ступенем творчої самостійності, спрямованістю на саморозвиток, що відображається в уміннях самостійно здобувати знання в музично-сценічній діяльності, самостійно оперувати знаннями, уміннями і навичками, в створенні власних творів на основі трансформації та інтерпретації знань, умінь і навичок.

Для вирішення поставлених завдань відповідно до констатувального експерименту були використані наступні методи: анкетування, бесіди, індивідуальні опитування студентів і викладачів, моделювання педагогічних ситуацій з використанням творчих завдань, педагогічне спостереження за позанавчальною діяльністю студентів, метод статистичної обробки експериментальних даних.

За даними констатувального дослідження, яке охоплювало 354 студенти вищезазначених навчальних закладів, 59 викладачів фахових дисциплін та керівників академічних груп, відповідно до результатів аналізу та оцінки основних критеріїв і показників творчої активності, спостережень за виконанням творчих завдань нами було зафіксовано три рівні сформованості творчої активності – низький, середній та високий.

НИЗЬКИЙ (репродуктивний) рівень притаманний 31,92% студентів. Він характеризується пасивністю в різних сферах навчально-виховного процесу, інтерес та ініціатива до музично-сценічної діяльності виявляються епізодично. Творчий елемент не має яскраво вираженого характеру, в основі лежить репродуктивний стиль діяльності. Таких студентів спонукають до виконання творчих завдань інші. Спостерігається відсутність умінь самостійного вирішення творчих завдань, виконання їх відбувається за допомогою готових зразків, порад педагога. Самостійно не усвідомлюється можливість інтерпретації набутих знань, умінь та навичок. Творча активність проявляється ситуативно, залежить від випадкових обставин, малорезультативна. Спостерігається малоемоційне переживання музики, недостатня виразність виконання, байдужість або невизначене ставлення до результатів своєї творчої діяльності. Невідповідність засобів музичної виразності в інтерпретації та

створенні музичних творів, у музично-сценічній діяльності. Зафіксовано низький рівень здатності до рефлексивного осягнення результатів діяльності.

СЕРЕДНІЙ (перехідний) рівень творчої активності охопив 42,66% студентів, які продемонстрували мінливість прояву стилю діяльності від репродуктивного до творчого. Інтерес до творчої музично-сценічної діяльності та участі в ній виявляється епізодично. Енергійність, ініціативність, активність виявляються не постійно, в залежності від обставин, складності заходу, настрою. Творча активність спонукається як внутрішніми (ініціатива студентів), так і зовнішніми (поштовх до виявлення творчої активності з боку інших) стимулами. Студентам цього рівня притаманне частково самостійне виконання творчих завдань. Інтенсивність самостійної роботи періодична, залежить від змісту навчального матеріалу, інших обставин. Виявлення творчої активності не завжди супроводжується створенням оригінальних продуктів діяльності. Студентам притаманне стримане малоемоційне виконання музичних творів та відсутність яскравих емоційних проявів у різних видах музично-сценічної діяльності, нестійкість емоційних вражень від процесу творчої діяльності (від захоплення до байдужості). Спостерігається середній рівень інтенсивності рефлексування щодо результатів власної діяльності.

ВИСОКИЙ (продуктивно-творчий) рівень виявився притаманним 25,42% студентів. Характерними ознаками діяльності студентів цього рівня було визнано енергійність, ініціативність, цілеспрямованість, загальну активність, яскраву спрямованість на творчу музичну діяльність, стійку потребу в самореалізації, самовдосконаленні. Майбутні вчителі перебувають у стані готовності до самостійних перетворюючих дій, виявляють стійке бажання до оволодіння новими знаннями, їх інтерпретації, до виконання творчих завдань. Студенти цього рівня висувують неординарні ідеї, самостійно складають план творчої діяльності та пропонують оригінальні варіанти вирішення завдань, результатом яких стають продукти музичної, музично-сценічної творчості (музичні твори, їх інтерпретація, сценарії, вистави тощо). Процес самостійної творчої роботи проходить інтенсивно, приносить емоційне задоволення. Спостерігається виразність виконання музичних творів, втілення глибоких емоційних переживань в їх інтерпретації, захопленість процесом створення музики та музично-сценічної продукції. Студенти виявляють високий рівень здатності до рефлексії власної творчої діяльності.

Аналіз результатів стосовно діагностики рівнів творчої активності студентів на констатувальному етапі дослідження дозволив зробити висновок про те, що загальний стан творчої активності виявився недостатнім для забезпечення повноцінного творчого розвитку майбутнього вчителя музики та визначив потребу в розробці ефективної методики формування творчої активності в процесі музично-сценічної діяльності.

Якісний та кількісний аналіз отриманих діагностичних даних виступив основою моделювання змістових та процесуальних аспектів формувального експерименту, метою якого була розробка відповідної методики.

Обґрунтування теоретичних основ формування творчої активності в процесі музично-сценічної діяльності дозволило з'ясувати три основні напрями методичного забезпечення цього процесу. Перший, мотиваційний, пов'язаний з формуванням у студентів позитивної мотивації, стійких переконань щодо доцільності участі в

різноманітних формах музично-сценічної діяльності. Другий напрям, інформаційно-пізнавальний, спрямований на розширення компетентності з теоретичних питань музично-сценічної діяльності та на розвиток практичних умінь і навичок музично-виконавської, акторської та режисерської діяльності в процесі розв'язання творчих завдань. Третій напрям, творчо-діяльнісний, зорієнтований на самореалізацію власного творчого потенціалу в умовах сценічного виступу.

У процесі дослідження розроблено поетапну методику формування творчої активності в процесі музично-сценічної діяльності. Ми визначаємо формування творчої активності як процес, що складається з трьох етапів – мотиваційно-організаційного, творчо-пізнавального та творчо-практичного.

Мета *першого етапу (мотиваційно-організаційного)* полягала у формуванні позитивної мотивації студентів до творчої музично-сценічної діяльності, бажання брати в ній участь, усвідомлення значущості її для формування творчої активності.

Студенти залучалися до різних видів музично-сценічної діяльності за власним бажанням, з ними проводились бесіди про видатних педагогів, музикантів, співаків, диригентів, акторів, про значення якісної музично-педагогічної підготовки для професійного становлення фахівця, про різноманітні музично-сценічні заходи та методику їх впровадження в навчально-виховний процес навчального закладу. Визначалися можливості участі студентів у тій сфері музично-сценічної діяльності, де найяскравіше виявлялися музична підготовка та творчі здібності. Ми стимулювали активний інтерес до музично-сценічної діяльності, що створювало позитивне ставлення студентів до музично-сценічної діяльності, сприяло виявленню творчої активності. У процесі відповідної діяльності здійснювалася ліквідація недоліків у доброзичливій формі, в творчому емоційному середовищі. Виникненню творчої активності студентів сприяли об'єктивність викладача, відсутність критичних, категоричних оцінок на адресу студентів, демократичний стиль спілкування, що давало можливість для висунування оригінальних ідей, створення нових продуктів музичної творчості. Разом з тим, прояви творчої активності студентів мали дещо спонтанний характер, не передбачали створення музично-сценічної продукції.

Мета *другого етапу (творчо-пізнавального)* полягала у формуванні теоретичних знань студентів щодо організації музично-сценічної діяльності, аналізу та узагальнення її результатів та виявлення творчої активності, з'ясування найбільш цікавих форм музично-сценічної діяльності шляхом перегляду концертів, музичних вистав, виконання студентами ряду творчих завдань, самопостереження, самоаналізу, рефлексії власної творчої діяльності.

На цьому етапі було впроваджено розроблений спеціальний курс “Основи музично-сценічної діяльності” (36 годин) із застосуванням модульно-рейтингової системи, метою якого було ознайомлення студентів з основними музично-сценічними формами та підготовка до виявлення творчої активності в процесі виконання відповідної системи творчих завдань.

Спецкурс “Основи музично-сценічної діяльності” містить ряд теоретичних тем щодо значення і завдання, основних форм музично-сценічної діяльності в системі фахової підготовки майбутніх учителів музики та в структурі навчально-виховного процесу загальноосвітніх шкіл та дитячих навчальних закладів. Студенти ознайомлювалися з особливостями підготовки музично-сценічних заходів у якості

музиканта-виконавця, актора, режисера, сценариста, вивчали основи акторської та режисерської майстерності.

Важливим було залучення студентів до виконання практичних завдань з метою розвитку їх акторських й режисерських умінь та навичок. Розвитку акторських умінь сприяли наступні творчі завдання: читання віршів та сценаріїв у якості ведучих по парах (робота над художньою виразністю мови); робота над текстами ролей; виконання інструментальних та вокальних творів (дитячого репертуару); спів у системі “караоке”, створення виконавського плану пісні, набуття практики співу під інструментальний супровід. Основними завданнями для розвитку режисерських умінь стали інсценування пісень, розігрування сценок, постановка фрагментів дитячих музичних спектаклів. Розвитку здібностей сприяли завдання: створення мелодій на текст, пісень дошкільного та шкільного репертуару; переробка текстів пісень відповідно до потреб тематики; імпровізація на синтезаторах в різних стилях та ритмах; створення фрагментів сценаріїв (концертів, розважальних програм, музичних вистав).

Таким чином, впровадження спецкурсу “Основи музично-сценічної діяльності” підготувало студентів експериментальної групи до участі у відповідних заходах. На даному етапі вияв студентами творчої активності набув усвідомленого, цілеспрямованого характеру, відрізнявся якістю та особистою новизною результатів.

На *третьому етапі (творчо-практичному)* здійснювалося залучення студентів до реалізації набутих знань, умінь в різних формах музично-сценічної діяльності, де вони ставали виконавцями ряду творчих завдань - створення пісень та сценаріїв, написання або переробки текстів пісень, постановки танцювальних композицій, запису інструментальних фонограм пісень, сценічного втілення сюжету, інтерпретації музичних творів тощо. Протягом даного етапу проводилися різноманітні музично-сценічні заходи, які було введено до річних планів навчальних закладів. Поряд з традиційними концертами і конкурсами проводилися театралізовані форми, які спонукали студентів до виявлення самостійної творчості.

Найбільш результативними для виявлення творчої активності студентів стали наступні музично-сценічні заходи: розважальні шоу-програми до Дня студента (“Студент тисячоліття”), новорічна шоу-вистава (“Новорічна подорож на пароплаві “К.Д.Ушинський”), новорічна фантазія для дітей “Чарівні пригоди в країні Доремідонта”, конкурси “Міс-коледжанка”, “Козацькі забави”, “Калейдоскоп відеокліпів”, КВК, творчі конкурси професійного спрямування “Міні-шлягер”, “Крок до зірок”, “Вчитель ХХІ століття”, презентації, театралізовані розмови, ток-шоу “Музичне ревю”, фестивалі “Співуча родина”, “Музичний олімп”, “Ярмарка народних пісень” тощо. Усі ці заходи передбачали максимальне використання активного музикування їх учасників у поєднанні з виконанням різноманітних творчих завдань в рамках музично-сценічної діяльності в ролях сценариста, актора, режисера, музиканта тощо. Особливий інтерес у студентів викликав спів під інструментальну фонограму, що пояснюється захопленням молоді естрадною музикою. Кожен виявляв свою творчу активність у найбільш доступній для нього формі музично-сценічної діяльності.

На цьому етапі на прикладі постановки новорічної шоу-вистави було розглянуто етапи підготовки музично-сценічних форм. Практичного значення

набувають методичні рекомендації щодо їх проведення, які стосуються етапів їх підготовки, специфіки роботи з учасниками, підготовку окремих номерів музично-виконавської та театралізованої діяльності. Врахування методичних рекомендацій оптимізує керівництво процесом їх підготовки та забезпечує позитивний вплив на формування творчої активності студентів.

В ході формувального експерименту визначено критерії якості музично-сценічної продукції (музичних творів, текстів, танцювальних композицій, сценаріїв тощо). Ними стали: відповідність музики та слова (пісня), музики і рухів (танець), глибоке розкриття змісту музичних і художніх образів (інтерпретація); відповідність та доречність музичного номеру тематиці та рівню творчого заходу; емоційність, проникливість виконання музичних номерів; артистизм, професіоналізм, динамізм виконання; музично-сценічна та мовна культура.

Контрольний експеримент дав змогу перевірити обґрунтованість наших теоретичних положень та розробленої методики. Студенти експериментальної та контрольної груп виконали запропоновані творчі завдання. Аналіз результатів контрольного дослідження показав, що респонденти експериментальної групи, де впроваджувалася розроблена методика, продемонстрували вищі результати порівняно з контрольною групою, а саме: в експериментальній групі на 23,65% збільшилась кількість студентів, які виконували творчі завдання на високому та середньому рівнях творчої активності. Особливо суттєві зміни помітні в результатах виконання інтерпретацій музичних творів, сценічному втіленні художнього образу, в написанні сценаріїв (15 - 20 %). Створення пісень, текстів, як найбільш складні творчі завдання, дали незначні зміни (від 2 % до 13 %). У контрольній групі не спостерігалися значні зміни показників (від 2 % до 7 %).

Поетапне вивчення динаміки змін рівнів творчої активності відображено у трьох зрізах – початковому, проміжному та підсумковому. Результати дослідно-експериментальної роботи репрезентовані показниками кількісного аналізу здобутих даних в таблиці 1.

Таблиця 1

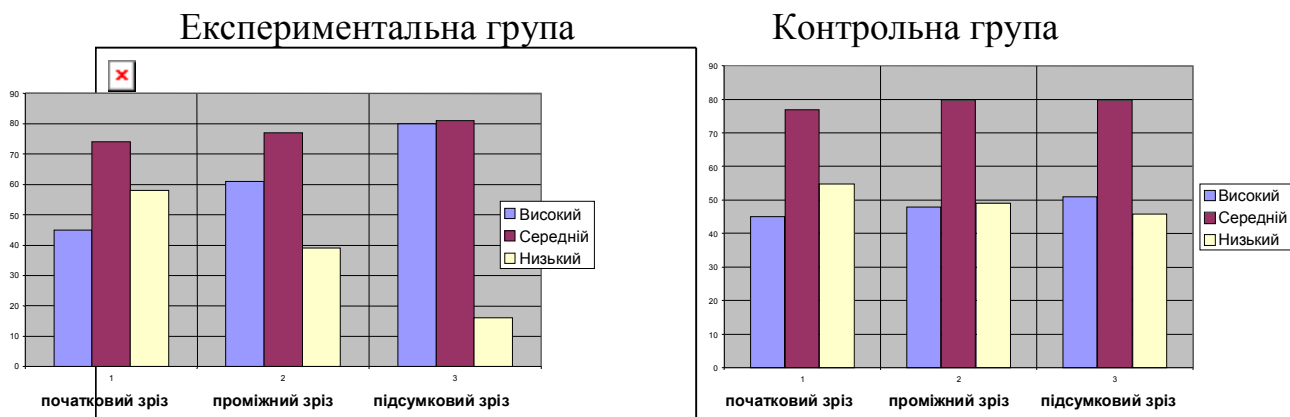
Динаміка змін рівнів творчої активності студентів

Група	Рівні творчої активності	Початковий зріз		Проміжний зріз		Підсумковий зріз	
		К-ть	%	К-ть	%	К-ть	%
Експериментальна	В	45	25,42	61	34,46	80	45,2
	С	74	41,81	77	43,5	81	45,76
	Н	58	32,77	39	22,04	16	9,04
Разом:		177	100	177	100	177	100
Контрольна	В	45	25,43	48	27,12	51	28,81
	С	77	43,5	80	45,2	80	45,2
	Н	55	31,07	49	27,68	46	25,99
Разом:		177	100	177	100	177	100

Аналізуючи динаміку змін рівнів творчої активності студентів, виявлено, що на початковому зрізі контрольна та експериментальна групи не мали суттєвої різниці щодо рівнів творчої активності. На проміжному зрізі простежувалися зміни в експериментальній групі (високий рівень збільшився на 9,04 %, середній – на 1,69%, низький – зменшився на 10,73 %), тоді як зміни в контрольній групі на кожному рівні були незначними (високий і середній рівень збільшилися на 1,7 %, низький – зменшився на 3,39 %). На підсумковому етапі динамічність розвитку творчої активності в експериментальній групі відносно початкового зрізу була виявлена більше на високому рівні (19,78 %), тоді як показник низького рівня знизився (на 23,73 %) і складав усього 9,04 %.

У контрольній групі зрушення мали місце в основному в перебігу від низького до середнього рівня. Показник високого рівня творчої активності за весь час експерименту збільшився лише на 3,38 %, середнього - на 1,7 %, низького – зменшився на 5,08 %.

Динаміка формування творчої активності студентів

Дані експерименту виявили деякі закономірності, які відбулися в експериментальній групі: студенти, що досягли високого рівня творчої активності, проявляли її в різних сферах музичної діяльності, їм притаманна ініціатива та бажання брати участь у творчих заходах. З'ясовано, що рівень творчої активності не залежить від загальної успішності, але впливає на розвиток музичної та професійної майстерності; у процесі різноманітних музично-сценічних форм студенти набули досвіду творчої музичної діяльності, відповідальності за її результати, підвищилася музично-сценічна та загальна педагогічна культура.

Для підтвердження і з'ясування позитивних результатів впровадження методики формування творчої активності студентів розроблено та застосовано анкету випускника серед студентів експериментальної і контрольної груп. Усі студенти засвідчили підвищення у себе рівня творчої активності (повністю або частково). Студенти експериментальної групи дали тільки позитивну відповідь, тоді як у контрольній групі 50% респондентів зазначили часткове підвищення.

Серед ефективних форм впливу на розвиток творчої активності студенти експериментальної групи назвали як навчальну, так і позакласну музично-сценічну діяльність, особливо підкреслюючи позитивний вплив спецкурсу "Основи музично-сценічної діяльності", адже у навчальній роботі ці теоретичні знання та

практичний досвід не надаються. 80% студентів контрольної групи визначили лише навчальну діяльність. У відповідях на запитання про творчі здобутки та їх причини студенти експериментальної групи називали участь та перемоги у творчих конкурсах, музично-виконавській та театралізованій діяльності. Студенти контрольної групи називали серед своїх творчих досягнень – участь у творчих гуртках та фахових конкурсах. Як правило, ці досягнення є результатом природних музичних здібностей студентів та роботи педагогічного колективу з їх виявлення в одній із галузей музичного виконавства, свідчать про те, що творчий розвиток студентів відбувається за традиційною методикою, без урахування значення у цьому процесі музично-сценічних форм.

Студенти експериментальної групи визначили у себе наступні зміни: набуття досвіду творчої музичної діяльності (100 %); вплив на підвищення професійної майстерності (100 %); перенесення творчого стилю роботи в різні сфери музично-педагогічної діяльності (92,66 %); підвищення успішності (43,5 %); зростання інтересу до навчання (50 %); підвищення ініціативності (85,31 %); підвищення самостійності (71,19 %); підвищення рівня рефлексії (50 %); емоційне задоволення, піднесення від процесу творчості (85,31 %); розвиток творчого мислення, розширення кругозору (85,31 %); вироблення установки на творчість (85,31 %). Серед якісних змін студенти експериментальної групи назвали підвищення рівнів творчої активності (за виявленими компонентами).

Таким чином, характер змін, динаміка розвитку творчої активності студентів експериментальної групи дають підстави для висновку про ефективність та результативність запропонованої методики.

В И С Н О В К И

У дисертації наведене теоретичне узагальнення та нове вирішення проблеми формування творчої активності студентів у процесі музично-сценічної діяльності, що знайшло відображення в теоретичному обґрунтуванні організаційно-методичних засад формування творчої активності, розробці та експериментальній перевірці методики формування творчої активності. Проведене дослідження та виконання всіх поставлених завдань довели правомірність висунутої гіпотези і дали підстави зробити такі висновки:

1. Відповідно до головних пріоритетів сучасної національної школи та європейських підходів, спрямованих на інтенсифікацію музично-педагогічної освіти, актуалізуються проблеми дослідження умов формування творчої активності студентів - майбутніх учителів музики. Аналіз проблеми в теоретичній площині та практичному вимірі показав, що дана проблема відображає одне з актуальних завдань сучасної педагогіки і вимагає міждисциплінарного розгляду – з філософських, психологічних, педагогічних та музикознавчих позицій. Незважаючи на дослідження окремих аспектів музично-педагогічної підготовки, питання музичного навчання студентів педагогічного коледжу в процесі музично-сценічної діяльності вивчено недостатньо. Встановлено, що одна з причин гальмування результативності підготовки творчого фахівця – це відсутність відповідної методики формування

творчої активності студентів педагогічного коледжу в процесі музично-сценічної діяльності.

2. На основі теоретичного аналізу наукової літератури та узагальнення власного досвіду уточнено сутність поняття “творча активність” стосовно діяльності вчителя музики, що розглядається нами як інтегрована якість особистості, що виражається в її прагненні та здатності до створення нового в різних галузях музично-виховної діяльності. Визначено структуру творчої активності, яка складається з мотиваційного, евристичного, діяльнісно-вольового компонентів.

3. Виявлено та обґрунтовано особливості впливу музично-сценічної діяльності на формування творчої активності студентів педагогічного коледжу. Завдяки інтегруванню різних видів мистецтва музично-сценічна діяльність містить можливості для реалізації творчої активності студентів педагогічного коледжу. Ми розглядаємо її як різновид синтезованої музичної діяльності, що інтегрує в собі різні види мистецтва в умовах сценічного публічного виступу. Визначено два види музично-сценічної діяльності (музично-виконавську та театралізовану), доведено недостатнє використання їх у процесі формування творчої активності студентів педагогічного коледжу – майбутніх учителів музики.

4. Критеріями сформованості творчої активності студентів у музично-сценічній діяльності визначено: мотиваційний, що виражає спрямованість особистості на музично-сценічну діяльність, евристичний, що визначається ступенем інтелектуально-творчої ініціативи та креативності, діяльнісно-вольовий, що характеризується ступенем творчої самостійності, спрямованості на саморозвиток. На основі застосування визначених критеріїв і показників з’ясовано рівні творчої активності студентів у музично-сценічній діяльності - низький (репродуктивний), середній (перехідний) і високий (продуктивно-творчий). Встановлено, що загальний стан творчої активності студентів є недостатнім для забезпечення повноцінної підготовки майбутнього вчителя музики до музично-виховної роботи в школі, потребує розробки ефективної методики формування цієї якості в процесі музично-сценічної діяльності.

5. Методика формування творчої активності передбачає певну послідовність: від формування позитивної мотивації, стимулювання у студентів бажання брати участь у музично-сценічних заходах через розширення ерудиції в теоретичних питаннях та розвиток практичних умінь і навичок музично-виконавської, акторської та режисерської діяльності до їх реалізації в умовах сценічного виступу. Розроблена методика ґрунтується на врахуванні специфіки виявлення творчої активності студентів у процесі музично-сценічної діяльності. Методику зорієнтовано на оновлення змісту музично-педагогічної підготовки, на зближення форм та методів навчального процесу та позакласної роботи, систематичність використання комплексу творчих завдань в усіх видах музичної діяльності, стимулювання самостійної творчості в музично-сценічних формах, спонукання студентів до рефлексивного усвідомлення результатів та якості власної музично-сценічної продукції.

6. Методика формування творчої активності в процесі музично-сценічної діяльності містить три етапи – мотиваційно-організаційний, творчо-пізнавальний та творчо-практичний, що забезпечують поступовий перехід від спонтанних до

усвідомлених виявів у студентів творчої активності. На мотиваційно-організаційному етапі здійснюється формування позитивної мотивації, стійких переконань щодо розвивальних можливостей участі в музично-сценічній діяльності. Доведено результативність застосування на цьому етапі наступних методів: проведення бесід та дискусій щодо сценічної діяльності видатних музикантів, співаків, педагогів, залучення студентів до цілеспрямованих спостережень і аналізу музично-сценічних заходів, до порівняння виконавських інтерпретацій музичних творів інших студентів, до спільного обговорення результатів виявлення творчої активності студентами в процесі музично-сценічної діяльності. На творчо-пізнавальному етапі відбувається розширення теоретичної ерудиції, розвиток практичних умінь і навичок музично-виконавської, акторської та режисерської діяльності із застосуванням наступних методів: виконання комплексу творчих завдань, моделювання педагогічних і сценічних ситуацій, проведення рольових ігор, евристичних бесід, аналіз результатів індивідуальної і колективної музично-сценічної діяльності. Доведено, що застосування спецкурсу “Основи музично-сценічної діяльності” є однією з важливих складових методики формування творчої активності студентів, що створює підґрунтя для розширення теоретичних знань і набуття студентами практичних умінь творчої діяльності у різних музично-сценічних формах. На творчо-практичному етапі здійснюється реалізація набутих знань, умінь і навичок у процесі участі студентів у різних музично-сценічних заходах із застосуванням методів виконання творчих завдань з розробки сценаріїв, сценічного втілення художнього образу, моделювання театралізованих форм музично-сценічної діяльності, самооцінки власної творчої діяльності.

7. Практичного значення набувають методичні рекомендації щодо проведення різноманітної музично-сценічної діяльності, їх форм, структури, етапів підготовки, специфіки роботи з ведучими та іншими учасниками, підготовки окремих номерів музично-виконавської та театралізованої діяльності. Врахування методичних рекомендацій оптимізує керівництво процесом їх підготовки та забезпечує позитивний вплив на формування творчої активності студентів.

8. Результати дослідно-експериментальної роботи дали можливість зафіксувати позитивну динаміку формування творчої активності у студентів експериментальної групи порівняно з контрольною, що проявлялося в зростанні позитивної мотивації, збагаченні теоретичних знань та практичних умінь і навичок студентів у музично-сценічній діяльності. Так, високий рівень творчої активності у студентів експериментальної групи підвищився на 19,78 %, тоді як в контрольній групі – лише на 3,4 %. Відповідні зміни простежуються у даних низького рівня: в контрольній групі показник знизився на 5 %, тоді як в експериментальній - на 24 %. Отримані результати свідчать про ефективність запропонованої методики і вихідної гіпотези. Упровадження запропонованої методики дозволяє вдосконалити формування творчої активності студентів педагогічного коледжу в процесі музично-сценічної діяльності.

Проведене дослідження з питання формування творчої активності студентів педагогічного коледжу не вичерпує всіх аспектів проблеми. До подальших напрямів досліджень вважаємо за доцільне віднести такі, як: дослідження творчої активності студентів у процесі навчальних занять, розробку даної проблеми стосовно специфіки

інструментального та вокального виконавства, вивчення зарубіжного досвіду з даної проблеми тощо.

Проведене дослідження створює підстави для розробки методичних рекомендацій Міністерству освіти і науки України щодо введення до навчального плану спеціальності 6.010100 “Педагогіка і методика середньої освіти. Музика” нових навчальних предметів, таких як гра та аранжування на синтезаторах (в межах додаткового музичного інструменту), основи музично-сценічної діяльності, основи акторської та режисерської майстерності, основи звукорежисерської роботи тощо; додаткових кваліфікацій (“Режисура дитячих масових свят”, “Організатор музично-сценічної діяльності”); введення гуртків та факультативів (театральна студія, дитячий музичний театр, факультатив ляльководів); авторських спецкурсів творчого спрямування, які б сприяли формуванню творчої активності студентів.

Основні положення дисертації відображено у таких публікаціях:

1. Кондратенко Г.Г. Формування творчої активності майбутніх вчителів музики в процесі їх професійної підготовки // Наукові записки Ніжинського державного педагогічного університету імені М.Гоголя. - Ніжин: ДПУ, 2003. - № 2. - С. 108-111.
2. Кондратенко Г.Г. Формування творчої активності студентів педагогічного коледжу в умовах музично-сценічної діяльності // Наукові записки: Збірник наукових статей Національного педагогічного університету імені М.П.Драгоманова /Укл. П.В.Дмитренко, Л.Л.Макаренко. - Вип. LIX (59). - К.: НПУ імені М.П.Драгоманова, 2005. - С. 78-84.
3. Кондратенко Г.Г. Теоретичні основи формування творчої активності студентів педагогічного коледжу в процесі музично-сценічної діяльності // Наукові записки: Серія педагогічні та історичні науки. - Вип. LXIV (64). - К.: Національний педагогічний університет імені М.П.Драгоманова, 2006. - С. 106-113.
4. Кондратенко Г.Г. Формування творчої активності студентів педагогічного коледжу в процесі музично-сценічної діяльності // Психолого-педагогічні проблеми підготовки кадрів у системі ступеневої освіти / Ред. кол.: Н.Г.Ничкало /голова/ та ін. - К., 1999. - С. 118-128.
5. Кондратенко Г.Г. Проблеми формування творчої активності студентів педагогічного коледжу – майбутніх вчителів музики //Актуальні проблеми сучасної музичної освіти. - Ніжин: ДПУ, 2005. - С. 90-94.
6. Кондратенко Г.Г. Формування творчої особистості фахівця в процесі підготовки та під час літньої педагогічної практики //Педагогічна практика студентів (досвід роботи) /Укл. Крушинська В.Д. - К., 2003 р. - С. 70-74.
7. Кондратенко Г.Г. Шляхи формування творчої особистості педагога-музиканта //Науково-методичний журнал “Коледжанин” 7, 8, 9 (31, 32, 33), 2004. - С. 10-13.

АНОТАЦІЇ

Кондратенко Г.Г. Формування творчої активності студентів педагогічного коледжу в процесі музично-сценічної діяльності. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.02 – теорія та методика музичного навчання. - Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова. - Київ, 2007.

Дисертацію присвячено проблемі формування творчої активності студентів педагогічного коледжу в процесі музично-сценічної діяльності. Здійснено аналіз наукової літератури, на основі якого викладено розуміння сутності та структури досліджуваного поняття, особливостей його формування у студентів в процесі різних форм музично-сценічної діяльності. Визначено види та специфіку музично-сценічної діяльності в межах фахової підготовки студентів педагогічного коледжу.

Встановлено критерії, показники та рівні сформованості творчої активності студентів, розроблено та впроваджено в практику навчальних закладів поетапну методику формування творчої активності в процесі музично-сценічної діяльності.

Здобуті результати дослідження доводять ефективність запропонованої методики та її значущість для подальшого вдосконалення теорії та практики музичного виховання.

Ключові слова: творча активність, студенти педагогічного коледжу, музично-сценічна діяльність.

Кондратенко А.Г. Формирование творческой активности студентов педагогического колледжа средствами музыкально-сценической деятельности. - Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата педагогических наук по специальности 13.00.02 – теория и методика музыкального обучения. – Национальный педагогический университет имени М.П. Драгоманова. - Киев, 2007.

Диссертация посвящена проблеме формирования творческой активности студентов педагогического колледжа в процессе музыкально-сценической деятельности. Актуальность исследования обусловлена главными приоритетами современной национальной школы и европейских подходов, направленных на интенсификацию качества подготовки в сфере музыкально-педагогического образования, актуализацию тенденции создания условий для формирования творческой активности студентов – будущих учителей музыки.

Научный анализ исследований по философии, психологии, педагогике позволил определить суть и структуру творческой активности относительно специфики музыкально-педагогической подготовки. Установлено, что важным средством её усовершенствования является музыкально-сценическая деятельность, в процессе которой осуществляется реализация творческого потенциала студентов в условиях сценического публичного выступления.

В диссертации уточнено понятие “творческая активность” относительно специфики деятельности учителя музыки и музыкально-сценической деятельности, изложено понимание его специфики и структурных компонентов. Мотивационный, эвристический и деятельностно-волевой компоненты, выделенные в структуре

данного понятия, обусловили ведущие направления творческого развития студентов педагогического колледжа.

Изучение музыкально-сценической деятельности позволило уточнить понятие исследуемого феномена, выделить два основных её вида – музыкально-исполнительскую и театрализованную. Определена классификация музыкально-сценических форм, выделены их специфические особенности.

Исследование специфики подготовки студентов на музыкально-педагогических отделениях колледжей позволило определить взаимосвязь учебной и внеклассной деятельности в процессе формирования творческой активности личности. Разработана структурная модель, которая включает в себя цель, функции, компоненты, этапы, методы, формы и средства формирования творческой активности в процессе музыкально-сценической деятельности.

Представлены критерии оценки уровней формирования творческой активности студентов педагогического колледжа: мотивационный, эвристический и деятельностно-волевой. Показателями формирования творческой активности студентов в процессе музыкально-сценической деятельности являются: мотивационный критерий – творческие потребности, интерес к музыкально-сценической деятельности; желание принимать участие в ней, реализовывать свои творческие способности, удовлетворение от процесса творческой деятельности; эвристический критерий - инициативность в приобретении знаний, умений и навыков, генерировании идей, инициативность и способность выдвигать план и оригинальные варианты решения задач, интерпретировать музыкальные произведения, инициативность и способность создавать оригинальные продукты творческой музыкальной и музыкально-сценической деятельности в интерпретации музыкальных произведений, в создании новой продукции музыкальной и музыкально-сценической деятельности; деятельностно-волевой критерий – умения самостоятельно получать знания в музыкально-сценической деятельности, самостоятельно оперировать знаниями, умениями и навыками; самостоятельная интерпретация музыкальных произведений; создание собственных произведений на основе трансформации и интерпретации знаний, умений, навыков.

Основу исследовательской работы составляет разработка и апробация поэтапной методики формирования творческой активности в процессе музыкально-сценической деятельности. Определены основные направления методического обеспечения этого процесса: мотивационный, связанный с формированием у студентов позитивной мотивации, стойких убеждений относительно целесообразности участия в различных формах музыкально-сценической деятельности. Второе направление – информационно-познавательное, направленное на расширение компетентности в теоретических вопросах музыкально-сценической деятельности и на развитие практических умений и навыков музыкально-исполнительской, актерской и режиссерской деятельности в процессе выполнения творческих заданий. Третье направление - творчески-деятельностное, направленное на самореализацию в условиях сценического выступления.

Определены три этапа разработанной методики – мотивационно-организационный, творчески-познавательный и

творчески-практический, которые обеспечивают постепенный переход от формирования позитивной мотивации студентов, желания принимать участие в музыкально-сценической деятельности через овладение теоретическими знаниями относительно специфики музыкально-сценической деятельности (изучение материала спецкурса “Основы сценического мастерства”), практическими умениями и навыками к их реализации в различных формах музыкально-сценической деятельности (подготовка театрализованных форм, выполнение творческих заданий – сочинение песен, составление сценариев, сценическое воплощение сюжета, интерпретация музыкальных произведений).

Полученные результаты исследования констатируют позитивную динамику формирования творческой активности студентов экспериментальной группы (повышение показателя высокого уровня на 19,78 %, снижение низкого – на 24 %) в сравнении с контрольной (соответственно – 3,4 % и 5 %), что проявилось в повышении позитивной мотивации, увеличения багажа теоретических знаний, практических умений и навыков студентов в музыкально-сценической деятельности. Полученные результаты исследования доказывают эффективность разработанной методики формирования творческой активности, её значимость для дальнейшего усовершенствования методики музыкального воспитания.

Теоретически обоснованная и экспериментально проверенная методика формирования творческой активности студентов педагогического колледжа в процессе музыкально-сценической деятельности может быть использована в практической работе преподавателей педагогических колледжей, а именно в сфере усовершенствования методик формирования творческой активности.

Ключевые слова: творческая активность, студенты педагогического колледжа, музыкально-сценическая деятельность.

Kondratenko G.G. Forming the students to creative activity in pedagogical college in the process of music-scenic activities. - Manuscript.

Dissertation on the receipt of scientific degree of candidate of pedagogical sciences after speciality 13.00.02 - theory and methods of the music education. - M.P. Dragomanov's National Pedagogical University. - Kyiv, 2007.

The dissertation is dedicated to the problem of forming the students to creative activity in pedagogical college in the process of music-scenic activities. The realized analysis of the scientific literature forms the basis of the understanding the underinvestigated notion, particularities of its forming in the process of different forms of music-scenic activities. Certain types and specifics of music-scenic activities within the limits of students' training are specified. Criteria, factors and levels of the students' formed creative activity are ascertained, methods of forming of creative activity in the process of music-scenic activities are introduced in practice of educational institutions, conditions of its efficiency are determined.

The results of the study confirm the efficiency of the proposed methods and its value for the further improvements of the theories and practice in music education.

Key words: creative activity, students of the pedagogical college, music-scenic activities.